

המאגר הלאומי לשעת חינוך

**יחידת לימוד בנושא:
גיל מצווה - מעגלי זהות והתבגרות
מומלץ לכיתות: ז'**

**מינהל חברה ונוער
אגף תכנים, תוכניות, הכשרה והשתלמויות
מה"ד חמ"ד**

ציר: זהות ושייכות

גיל מצווה - מעגלי זהות והתבגרות

יחידה מומלצת לכיתות ז'

"בת שתים עשרה שנה ויום אחד – נִדְרִיָּה קַיִמִין" (נידה ה, ו)
"בן שלוש עשרה למצוות" (אבות ה, כה)

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

מבוא למורה

נושא היחידה: גיל מצווה - מעגלי זהות והתבגרות

שיעור 3

שיעור 2

שיעור 1

ערכים

- אהבת דעת וחדוות למידה
- כיבוד ערכי המורשת והתרבות במדינת ישראל
- כבוד האדם והמשפחה
- מחויבות למדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית
- צדק חברתי וערכות הדדית

מיומנויות

קוגניטיביות: אוריינות שפתית, חשיבה ביקורתית, חשיבה יצירתית, אוריינות דיגטלית

תוך אישיות: מודעות עצמית

בין אישיות: מודעות חברתית, התנהלות חברתית

ידע

היחידה עוסקת בשנת המצווה, במעגלי הזהות של הנער והנערה, במשמעות שהמעגלים השונים נושאים לתהליך ההתבגרות ובדרך שבה הנער והנערה מגדירים עצמם ביחס אליהם.

מטרות היחידה: בחינת חשיבות מעגלי הזהות השונים של בני גיל מצווה כמרכיבים משמעותיים בתהליך ההתבגרות ובגיבוש הזהות האישית, העמקה במעגלי השייכות השונים ובהשפעתם על פיתוח הזהות האישית ועידוד התלמידים לנקיטת יחמה חברתית-ערכית כביטוי משמעותי לשנת המצווה.

שיעור 1 – מי אני

שיעור 2 – שתלתם ניגונים

שיעור 3 – גיל מצווה - הצטרפות לקהילה

פרקטיקות

1. דיון דילמה
2. חיבור נושאים אקטואליים לחומר הנלמד
3. ביצועי הבנה
4. פיתוח נקודות מבט מגוונות
5. הכרת השונה
6. עידוד מעורבות חברתית
7. תרגילי עמדות

שיעור 1

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

פתיחה

בשיעור זה, נברר את הזהות האישית של המשתתפים ואת מרכיביה.

נשחק במשחק הרוח נושבת.

גוף –
מהלך

סיום

שאלות לדיון

- איך הרגשתם במהלך המשחק?
- במה אתם דומים לאחרים? במה אתם שונים?
- מה הם הדברים שמייחדים אתכם?
- האם הייתם רוצים להיות דומים יותר או פחות לחבריכם? הסבירו.

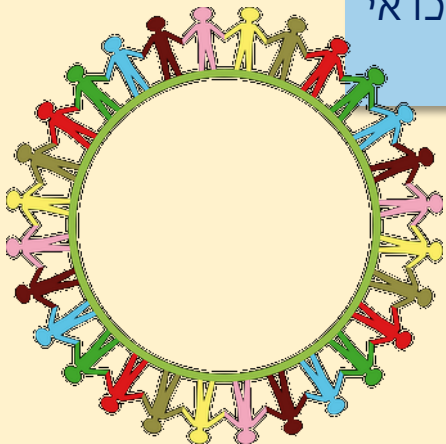
הוראות למשחק הרוח נושבת

יושבים במעגל כיסאות. מספר הכיסאות קטן באחד ממספר המשתתפים, כך שבכל רגע נתון יש משתתף אחד שעומד. המשתתף שעומד צריך להכריז בקול את המשפט "הרוח נושבת לכיוונו של כל מי ש...". ולהשלים את המשפט עם אפיון שמתאים גם לו עצמו. למשל: אם שם הדובר הוא ערן, הוא יכול לומר - "הרוח נושבת לכיוונו של כל מי ששמו מתחיל באות ע". בתום דבריו, כל חברי המעגל אשר המשפט מתאר אותם (עינת, עידו, עומר וכו') צריכים לקום ולהחליף ביניהם מקום בזריזות. האחרון שנשאר ללא מקום הוא הדובר הבא.

שני חוקים חשובים: 1. אסור לדובר לומר אפיון שאינו מאפיין אותו.

2. אסור למשתתף להישאר לשבת אם האפיון שהזכר מאפיין אותו.

למנחה: בתחילת המשחק, יש לדוברים נטייה לציין אפיונים חיצוניים, אך ככל שהמשחק יתקדם כדאי לעודד את המשתתפים לבחור בהיגדים על אודות תכונות אופי, תחביבים, שאיפות וכדומה.

שיעור 1

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

גיל 12 לבנות וגיל 13 לבנים מסמל ביהדות את המעבר מילדות לבגרות: "בת שנים עשרה שנה... ובן שלוש עשרה שנה... הרי הם כגדולים לכל המצוות" (רמב"ם, הלכות שביתת עשור פ"ב, ה' י"א). בחלק זה של הפעילות, בחרו בערכים ובתכונות המשמעותיים בעיניכם עם צאתכם למסע מילדות לבגרות:

1. בחרו אישית שלושה ערכים המשמעותיים בעיניכם מתוך רשימת הערכים והתכונות (אפשר להוסיף ערכים ותכונות שאינם ברשימה). כתבו אותם לעצמכם. חפשו תמונה, שיר או ציטוט המביעים את משמעות הערך או התכונה שבחרתם.

2. שתפו את שאר המשתתפים בבחירותיכם והציגו אותן ואת התמונות, השירים או הציטוטים בלוח שיתופי: padlet.

שאלות לדיון במליאה

- מה היו הנימוקים לבחירה?
- אילו ערכים ותכונות חזרו על עצמם הכי הרבה בלוח השיתופי? מדוע לדעתכם?
- ממה או ממי מושפעים הערכים והתכונות שבחרתם?
- כיצד הם באים לידי ביטוי בחייכם?
- מה המשמעות גיל מצווה בעיניכם בעקבות הדיון והבחירות שלכם?

מה ניקח איתנו למסע מילדות לבגרות

שיעור 1

פתיחה

נסיים את השיעור בשני קטעים. קטע מתוך: "דבר אל בני המצווה", מאת מרטין בובר ואמרה בשם הצדיק ר' זושא מאניפולי.

גוף –
מהלך

שאלות לסיכום ולמחשבה

- לאיזו שורה או רעיון מתוך הקטעים התחברתם במיוחד? מדוע?
- מהו המסר העיקרי שאתם שואבים מהשיעור?

סיום

"עד כאן, אפוא, היה על האב לישא באחריות למעשה הבן. עכשיו היא ניטלה ממנו. מעכשיו, על הבן עצמו לישא באחריות על מעשיו. מה שהוא עושה מעכשיו הוא עושה כאחראי. אבל לא די בזה. עד כאן לא היה צריך לבחור ולהכריע; הוא היה חי באווירה ניטרלית, סתמית, שעדיין אין בה שום הכרה של הכרעה – אין ברירת הדרך. אבל מכאן ואילך עליו לבחור ולהכריע ימינה או שמאלה, דרך אל האמת או דרך אל השקר. הוא אינו יכול להישאר בחוסר ברירה והכרעה. צריך לתפוס בעצמו את האמת; מי שאינו עושה כך, השקר תופס אותו בטרם ירגיש. אולם מה הכוונה, שעכשיו מתחילים לברור ולהכריע? הכוונה היא, שעכשיו מתחיל להיגלות מי הוא האיש הזה. עד כאן היה רץ בעדר עם כל השאר, מעכשיו צריך ללכת בדרך של עצמו, באחריות של עצמו. כאן ניכר הוא בתכונתו הוא; כאן הוא מכיר את עצמו בתכונתו. יתר על כך: על ידי הכרעה אחראית, מוכרע באמת מי הוא."

מתוך: דבר אל בני המצווה / מרטין בובר

"אם יאמרו לי בעולם האמת – זושא, למה לא היית כמו משה רבנו? לא אתיירא כלל, וכי אפשר לדמות אותי למשה רבנו? וכן אם יאמרו לי למה לא היית כמו התנא הקדוש רבי עקיבא? לא יהיה איכפת לי כלום, מי אני ומי רבי עקיבא... ממה אני כן מתיירא, כשיאמרו לי "זושא, למה לא היית זושא? הרי זושא יכולת להיות, אז למה לא היית?"

(אמרה מפורסמת בשם הצדיק רבי זושא מאניפולי)

שיעור 2

פתיחה

בשיעור זה, נברר את משמעות הקשר עם ההורים ואת חשיבותו בתהליך ההתבגרות ובחיים בכלל.

נצפה בסרטון אבא ואמא – המתנה היקרה מכול.

סרטון קצר ומרגש על הקשר המיוחד בינינו להורינו (ברוסית ובתרגום לעברית, 5:31 דקות).

גוף – מהלך

סיום

שאלות לדיון

- מהו המסר שרצה האב להעביר לבנו?
- האם אתם מזדהים עם מסר זה? הסבירו.
- אילו דברים אנו מקבלים מהורינו? לדעתכם, האם אנחנו מחזירים להם באותה מטבע?

שיעור 2

האזינו לשירים העוסקים בקשר שבין הורים לילדים (אתם מוזמנים להוסיף שירים אחרים).
בחרו בשיר שמדבר אליכם במיוחד. הסבירו מדוע בחרתם בשיר זה.
האם השיר מזכיר לכם את היחסים שלכם עם הוריהם? שתפו.

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

שאלות לדיון במליאה

- אילו מרכיבים בולטים בקשר שבין הורים וילדים בשירים השונים?
- אילו מרכיבים החשובים בעיניכם בקשר שבין הורים לילדים לא הופיעו בשירים השונים?
- לדעתכם, מה משמעותם של מרכיבים אלו ביחסי הורים וילדים בתהליך ההתבגרות ובחיים בכלל?

הורים ושירים

שיעור 2

קראו את הקטע מתוך ספר החינוך העוסק במצוות כיבוד הורים.

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

שאלות לסיכום ולמחשבה

- מהו הטעם למצוות כיבוד הורים על פי ספר החינוך?
- לפי דברי ספר החינוך, מה תהיה התוצאה של הטמעת מצוות כיבוד הורים בנפשו של האדם?
- לדעתכם, האם יש טעמים נוספים למצוות כיבוד הורים? מהם?
- מהן ההשפעות הנוספות של מצוות כיבוד הורים על האדם?
- כיצד, לדעתכם, מצווה זו משפיעה על תהליך ההתבגרות של האדם ועל חייו בכלל?

מצוות כיבוד אב ואם, שנאמר: "כבד את אביך ואת אמך" (שמות כ, יא).

משורשי מצווה זו: שראוי לו לאדם שיכיר ויגמול חסד למי שעשה עמו טובה... ושייתן אל ליבו כי האב והאם הם סיבת היותו בעולם, ועל כן באמת ראוי לו לעשות להם כל עבודה ותועלת שיוכל, כי הם הביאוהו לעולם, גם יגעו בו כמה יגיעות בקטנותו. וכשיקבע זאת המידה בנפשו – יעלה ממנה להכיר טובת האל ברוך הוא, שהוא סיבתו וסיבת כל אבותיו עד אדם הראשון.

(ספר החינוך, לג, מצוות כיבוד אב ואם)

שיעור 3

פתיחה

חגיגת גיל המצווה מסמנת את כניסת הנער והנערה לגיל מצוות ואת הצטרפותם כבוגרים לקהילה. לכן, אירוע זה יכול לספק הזדמנות לעשייה חברתית למען הקהילה ולנקיטת יוזמות לביצוע במהלך שנת המצווה.

לפניכם קישור לסרטון המציג בחירה אישית לציון בת מצווה בעשייה חברתית.

סרטון " המתנה לבת המצווה – לשמח ילדים חולים "

גוף – מהלך

סיום

שאלות לדיון במליאה

- מה דעתכם על הבחירה של נועה ושל משפחתה בעשייה חברתית לציון בת המצווה? האם הייתם נוהגים בדרך דומה? מדוע?
- גיל מצוות הוא הגיל שבו נער ונערה מצטרפים רשמית כחברים בוגרים לקהילה. לדעתכם, כיצד בחירתה של נועה משפיעה על תהליך ההתבגרות שלה?

שיעור 3

לאחר שנחשפנו לסיפורה של נועה, שהחליטה לבחור בעשייה חברתית משמעותית לציון בת המצווה, נבחר יחד באמצעות [הכלי המקוון tricider](#) פרויקט גיל מצווה חברתי כיתתי ליישום לאורך שנת המצווה כולה.

- באמצעות [הכלי המקוון tricider](#), הציעו רעיונות לפרויקט **כיתתי אחד (קהילתי, עירוני או ארצי)**. למשל: איסוף וחלוקת מתנות חגיגות מצווה שאין בהן שימוש לילדים חולים, איסוף בגדים או מזון לנזקקים, בניית אתר לעסקים קטנים, מתן שיעורים פרטיים, העברת חוג, התנדבות לבייביסטר, עריכת קניות לקשישים דרך אפליקציה וכדומה.
- באמצעות הכלי המקוון, תתבצע הצבעה לבחירה בפרויקט מוביל. אפשר להשתמש [במחווה](#) המצורף.
- בכלי יש אפשרות לכתוב הערות, לשאול שאלות, להציע הצעות נוספות, להגיב להצעות ועוד. - [דוגמה לתוצר](#) שימוש בכלי זה.

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

שאלות לדיון

- איזו הרגשה מעוררת בכם ההתארגנות לקראת פרויקט חברתי? מה היא מעניקה לכם?
- אילו אתגרים עולים בתכנון פרויקט כזה?
- כיצד בכל זאת תגרמו לפרויקט להצליח?
- מה עשויה להיות תרומתו של פרויקט כזה לתהליך ההתבגרות של כל אחד ואחת מכם? ושל הקבוצה כולה?

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

הכינו תוכנית עבודה, התייחסו לפרמטרים אלו:

1. אוכלוסיית יעד – למי אנחנו רוצים לסייע
2. באיזו דרך נרצה לסייע
3. כיצד נגייס משאבים נדרשים
4. דרכי פעולה – כיצד ניישם את דרך הסיוע שבה בחרנו
5. חלוקת תפקידים – מי אחראי למה

9 days left

[change deadline](#)

הציעו רעיונות לעשייה חברתית למען אדם או אוכלוסייה הסובלת מבדידות בסביבתכם.

Share and Invite

Subscribe to updates

Ideas

Pros and cons

Votes

חונכות חברתית לילדים עם צרכים מיוחדים בבית הספר
by רותם

+ בואו נעשה סקר ונראה מה הם צרכים
by חנה

[Add argument](#)

1
Vote

חנה

יצירת לו"ז כיתתי לפעילות מחיקלית בבית הקשיש
by אבי

+ אפשר ליצור רשימה מי מנגן על מה
by רותם

[Add argument](#)

1
Vote

חנה

יצירת אתר כיתתי של משפחות בו אפשר להרשם לתורנות ארוחות שישי לחיילים בודדים
by hagit

+ אני יודע לבנות אתר
by מתן

+ ההורים שלי ממש יתלהבו. הם מחפשים הרבה זמן להתנדב
by דוד

[Add argument](#)

3
Vote

דוד
מתן
ענת

שיעור 3

כעת, נברר את המשמעות החברתית של הכניסה לגיל מצוות ושל ההצטרפות לקהילה.

קראו את הקטעים.

פתיחה

גוף –
מהלך

סיום

שאלות לדיון ולמחשבה

- מה הוסיפה קריאת הקטעים להבנה שלכם את משמעות הכניסה לגיל מצוות?
- באילו דרכים יכולה ההשתייכות לקהילה ולכלל לבוא לידי ביטוי?
- אילו תחושות מעוררת בכם ההצטרפות לקהילה?
- לדעתכם, אילו זכויות כרוכות בחברות בקהילה? אילו חובות כרוכות בכך?

"היחידים השייכים לקהילה משלימים אלו את אלו. בכל אדם יש משהו מיוחד במינו, נדיר, שאינו ידוע לאחרים; לכל יחיד יש משהו מיוחד לומר, צבע מיוחד להוסיף לקשת הצבעים הקהילתית. לפיכך, כאשר מצטרף האדם הבודד לקהילה, הוא מוסיף מימד חדש למודעות הקהילה. הוא תורם משהו, ששום אדם אחר לא יכול לתרום."
(הרב סולוביצ'יק, כתב העת "טראדישן", כרך 17, חוברת 2, עמודים 9-10)

בשבוע הראשון להיותי בארץ עמדתי ליד הכותל המערבי...

עמדתי במרחק של פסיעה מהכותל, מן האבנים, והרגשתי שאיני שייך. הרגשתי שהנני נטוע בהוויה אחרת. לא פסעתי צעד נוסף, אך מישוהו משך בשרוולי, ביקש שאצטרף למניין. חבשתי כובע, הצטרפתי למניין. אמרתי תפילת מנחה, והגעתי.

זהו דבר יהודי, היותר ייחודי שביהדות – להיות אחד במניין. לדעת כי התשעה זקוקים לעשירי, והאחד לתשעה. אפשר שזה הדבר המשמעותי ביותר שביהדות, ואין דבר יותר ייחודי ויהודי בתנועה זו בה חונכתי. תפילתי תמיד להיות אחד מכולם, שמילותיי הטובות תצטרפנה למלים שממלמל הציבור. גם הקרוב לתיבה, הוא העובר לפני התיבה – ולא יותר. אין משמעות לחיים אם הם לעצמם. רק בזיקתם אל ההוויה, אל המלים שבאו עדיך – ובאים מרחוק לקראתך, יש משמעות לעמידה.
אחד – אבל אחד בציבור.

(אבא קובנר, "אחד מן המניין", בתוך "על הגשר הצר - מסות בעל פה" בעריכת שלום לוריא, תל אביב, 1981 עמ' 121)

אגף תכנים, תוכניות, הכשרה
והשתלמויות

משרד החינוך

מיומנויות הבוגר 2030

כותרות	#	סוג המיומנויות
מיומנויות קוגניטיביות	1	אוריינות שפתית
	2	אוריינות מתמטית
	3	אוריינות מדעית
	4	חשיבה ביקורתית
	5	חשיבה יצירתית
	6	אוריינות דיגיטלית
מיומנויות תוך אישיות	7	מודעות עצמית
	8	הכוונה עצמית
מיומנויות בין אישיות	9	מודעות חברתית
	10	התנהלות חברתית
	11	אוריינות גלובלית
מיומנויות גופניות	12	אוריינות גופנית ובריאותית

ערכים

ערכים	פירוט
אהבת דעת וחדוות למידה	1. עידוד סקרנות ועניין 2. שאיפה למצוינות ולמיצוי יכולות 3. מחשבה עצמאית ויחמה
מחויבות לערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית	1. הכרת ערכים יהודיים ודמוקרטיים ומחויבות להם 2. כיבוד סמלי המדינה ושמירת החוק 3. שירות משמעותי 4. השתתפות בתהליכים דמוקרטיים בחברה
כיבוד ערכי המורשת והתרבות במדינת ישראל	1. מחויבות לערכי המורשת והתרבות הייחודיים לכל קבוצה 2. הכרה מכבדת של תרבויות ושל מורשות שונות במדינה
כבוד האדם והמשפחה	1. כבוד לאדם, לזכויותיו, לתרבותו, להשקפותיו ולחירויות היסוד 2. שמירה על קדושת החיים 3. כיבוד ההורים והמעגל המשפחתי
צדק חברתי וערבות הדדית	1. סולידריות ועזרה לזולת 2. מעורבות חברתית ואזרחית 3. מחויבות לטבע וקידום צדק סביבתי